

REVISTA

DEL

CENTRE DE LECTURA

ANY VII. — REUS, 1.er I 15 D'ABRIL DE 1926 — NUMS. 149 I 150.

Notes elementals sobre el Freudisme

La seva única ensenyança era la conversa i per ella feia dir al seu interlocutor les veritats que portava en ell.

PLATÓ.—*Apologia de Sòcrates.*

DES d'una època recent, dos capítols importantíssims de la ciència contemporània han trencat el cercol estret dels especialistes. Recollits per literats i erudits amants de les novetats d'última hora, han trascendit, d'una manera més o menys exacta, més o menys seriosa, fins a les converses familiars o a les profanes tertúlies dels cafès. Em refereixo, evidentment, a la *relativitat* d'Albert Einstein i al *psicanàlisi* de Sigmund Freud.

El meu propòsit en escriure aquest assaig és donar en la forma més clara possible un breu resum de les teories freudianes, reconeixent desseguida, les extraordinàries dificultats d'aquesta tasca, no ja sols tenint en compte les inevitables foscos terminològiques, sinó també la impossibilitat d'un judici serè—que reconec que em manca—per a jutjar el psicanàlisi en mig de la cridòria que ha aixecat el famós pansexualisme del metge vienès.

En efecte, poques teories han estat tan violentment criticades com la que tractem, i especialment d'una manera irreflexiva i apassionada pels autors francesos que acusen a Freud del mateix delictes que domina la mentalitat alemanya, que ja deriva de l'erro kantian, divinitzador de la consciència de l'home. Seria enutjós enumerar tota la bibliografia antifreudiana, que deu pesar ja un considerable nombre de tones de paper. Deixant de banda les diatribes violentes de Lleó Daudet a «L'Action Française» animades d'un proselitisme fanàtic i xovinista, es distingeixen Fiessinger, Barez i Berillon a la «Société Française de Psychothérapie», Blondel en «La Psychanalyse», Yves Delage i Marcel Boll al «Mercure de France», Dwelshavers, Fernandez i Valéry Larbould al «Disque Vert», citats aquests últims per «X» a la «Revista de Catalunya».

Però apart de la seva veritat o del seu erro, una teoria de la importància d'aquesta és un cos de doctrina que creix dins la consciència d'una generació de la mateixa manera que un fruit en un arbre. Podem estudiar-lo desinteressadament com l'estudia un bo-

tànic, prescindint de si el fruit és saludable o nociu, vertader o erroni, atents només a filiar-lo.

Com el nervi de tot el sistema està en la idea de l'inconscient, procurarem aclarir-la desseguida.

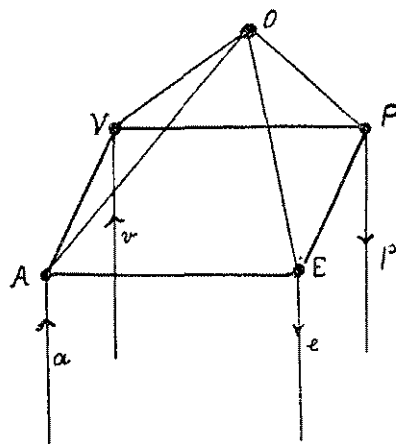
Conscient i inconscient

Avui dia és una cosa acceptada que els fets que arriben a la nostra consciència no representen més que la superfície del mar profund del nostre psiquisme, i que sota aquesta superfície es mou una vida mil voltes més variada i meravellosa, que és el nostre inconscient.

Encara que les nocions de conscient i inconscient no siguin funció d'intensitat ni d'espai, aclareix singularment molts conceptes l'esquema proposat per Grasset i que han adobtat Wundt, Claparède, Wernicke i altres psicòlegs eminents.

En aquest esquema els punts A. V. P. E. representen els centres de la vida vegetativa situats en l'escorça cerebral. L'existència dels dits centres, que són molts, però que per exigències d'exposició s'han reduït a quatre, està clínicament demostrada, i la fisiologia experimental corrobora la seva localització.

A, representa el centre de l'audició; V, el de la visió; P, el de la paraula; E, el de l'escritura. Els dos primers reben per les vies nervioses centrípètes α i v , les sensacions auditives i visuals de l'òrgan sensorial corresponent (orella i ull). Els dos segons, trameten per les vies centrifugues p i e les ordres d'enraonar i escriure. Els punts AVPE reunits limiten un polígon, el cèlebre polígon de Grasset (vegi's «Le Psychisme inferieur») que representaria la vida *inconscient*.

Tot això està plenament demostrat; entrem ara en el terreny de les hipòtesis, que són, però, extraordinàriament raonables. La consciència, el conscient, el *jo*, residiria en un centre, no localitzat encara, però que es creu que està en les circumvolucions frontals, i que en l'esquema està representat pel centre O. Segons l'antiga concepció, el centre O governaria, per les seves connexions amb el polígon, tota la vida inconscient.

Actes conscients i actes inconscients

Veiem ara el mecanisme d'un acte conscient que per mitjà de l'esquema el podem seguir pas a pas.

Suposem un individu davant d'una campana que està tocant. El so de la campana arribarà a l'orella, anirà pel nervi auditiu al centre A i d'allí al centre O. La visió de la

campana seguirà una via anàloga: impressionarà la retina, el nervi òptic trametrà la sensació a V i aquest a O. Així tindrem *consciència* de que veiem i oïm una campana. Si l'individu *vol* pronunciar el mot campana o bé escriure'l, les vies que seguiran aquestes volicions seran les OPp i OEe, respectivament.

El centre O, doncs, té per missió controlar totes les sensacions que venen de fora, prendre consciència d'elles. Quan en certs moments de la vida normal, el conscient abdica de les seves funcions directrius, com per exemple, en el somni, les vies de comunicació entre O i el polígon queden interrompudes. Les sensacions continuen rebent-se, més no són controlades, i es porten en la ment, com si diguéssim, en una espècie d'anarquia. En els deliris tòxics passa una cosa semblant: el centre O de l'alcoholitzat està en una més fluixa comunicació amb el polígon, com més forta és la intoxicació. Així l'embríac, en rebre una sensació visual, no pot fer-la passar de V a O, sinó que segueix directament a P i pronuncia paraules incoherents, evidentment no controlades per la consciència.

Pel que hem vist, podem concebre l'inconscient com una paraula ideada per a designar el conjunt de reaccions que no s'acompanyen del coneixement conscient, però que no obstant, influeixen sobre aquest d'una forma preeminent, fins al punt d'ésser el determinant de les seves principals característiques.

L'adaptació mental al medi, segons Freud

Des del moment en què l'home vé al món té de sostenir una lluita heròica amb el medi exterior que li és hostil. No és solament una adaptació al medi físic, sinó també un conflicte d'ordre moral, en el qual queda generalment vençut, veient-se obligat a acceptar multitud d'imposicions i renunciar a gran quantitat d'impulsos i tendències. La ment humana al no poder lluitar amb avantatge contra les imposicions d'aquest medi moral, adopta varis artificis que segons Freud poden reduir-se a tres:

1.er *Adaptació per negació de l'objecte desitjat.*—Es el cas de qui aspira a un lloc i, en veure's rebutjat, en diu mil fàstics; és també el cas de certs crítics envejosos que per impotència de fer una obra, troben defectes minúsculs en les què critiquen; és el nuvi carabassejat que troba en la núvia defectes que per ell abans eren virtuts. En una paraula, és la fàbula de La Fontaine, que diu que la guineu quan no pot haver-les troba que són verdes.

2.^{on} *Adaptació per realització imaginària del desig.*—Es un estat en que la ment viu il·lusòriament una altra vida, cas molt freqüent en els nens i que forma part de les manifestacions totèmiques dels pobles selvatges (vegis: Freud; Totem y Tabú. Graebner; El mundo del hombre primitivo). Un cas molt comú d'adaptació imaginària és el de la mare que troba formós un fill encara que no ho sigui. Els casos de viure una vida il·lusòria són correntíssims fins en persones cultes i enterament normals.

3.er *Adaptació per transferència.*—En aquest tipus d'adaptació el subjecte substitueix l'objecte del seu desig per un altre més assequible. Es el cas clàssic de la vella solterona que prodiga els grans agombolaments a un gosset o a un lloro.

Freud, en parlar de l'adaptació per transferència, posa de manifest com les nostres tendències instintives inconscients influeixen decisivament les nostres accions conscients. Ens veiem continuament governats per causes alienes a la nostra voluntat i des d'aquest punt de vista resulta mític el nostre lliure albir. Tot això costa una mica de comprendre si es té en compte la idea tan arrelada que tenim de la nostra llibertat i de què fem el que ens dóna la gana. Així sempre tenim de trobar un motiu per justificar les nostres accions inconscients davant de nosaltres mateixos. Aquest mecanisme mercès al qual dissimulem a la nostra voluntat, el seu automatisme, es denomina procés de *racionalització*. Per ell donem explicacions de prudència a les nostres covardies; peguem a un dèbil en un moment d'ira i invoquem l'honor o una altra pamplina per l'estil per explicar-ho. etc.

La sexualitat polimorfa de l'infant

En arribar a aquest punt, Freud comença a exposar seriosament la seva teoria de les psicosis.

Pensa Freud—i contra aquest punt s'han alçat els més violents debats—que la sexualitat es desperta en el nen en els primers mesos de la vida. Més, com la base en què descansa la societat és de naturalesa econòmica, no havent-hi medis suficients de subsistència per viure sense treballar, la societat es veu obligada a desviar l'activitat sexual cap al treball. Així l'experiència ha demostrat als educadors que l'ideal és donar a la vida infantil un caràcter asexual. S'ha arribat a creure realment en una tal asexualitat i aquesta creença ha contribuït amb el temps a formar una teoria científica.

Es necessari dir immediatament que no s'ha de confondre sexualitat amb reproducció, ja que l'organisme infantil, fisiològicament és incapaç de reproduir-se. L'esfera d'acció sexual del nen comença en ell mateix (narcisisme) l'extén a la seva mare (complex d'Edip) i per fi, al món exterior. Totes aquestes tendències, pels efectes de l'educació cal que siguin fortament reprimides i passar a l'inconscient. Freud explica així la nebulosa amnèsia en què està embolcallada tota la vida de l'infant.

Les idees reprimides

La vida mental és la representació d'un conflicte entre les tendències inconscients que tenen per norma el *plaer*, i la consciència que obeeix al principi de la *realitat*. Aquell principi del plaer que tots portem a dins, com una energia psíquica, és quasi enterament de naturalesa sexual i Freud l'anomena la *libido*. Però aquests desitjos que venen tumultuosament del camp de l'inconscient, la nostra consciència els sotmet a una rígida *censura*, més que res per que els dits desitjos libídinosos no són compatibles amb les normes morals que l'educació i la societat imposen a l'individu. La censura conscient els rebutja altre cop cap a l'inconscient mercès a un mecanisme conegut amb el nom d'*arreconament*. Els desitjos reprimits, si volen tornar al camp de la consciència tenen que adoptar una forma simbòlica per burlar a la censura. Freud nomena aquest procés

sublimació. El procés de sublimació és dels que més curiositat ha despertat, considerant-se com un dels processos de defensa, contra la libido de l'home normal. Totes les obres artístiques i molta part de les produccions científiques no serien més que sublimacions de la libido, davant de desitjos sexuals insatisfets.

Hi ha casos, no obstant, en que la intensitat dels desitjos libidinosos no permet la seva normal sublimació. Llavors apareix la neurosi, que representa als ulls de Freud un mecanisme per mitjà del qual el desig reprimat obté la seva satisfacció.

Una comparació clàssica de Freud és la que assimila el sistema de l'inconscient a un gran rebedor en el que s'acumulen, com éssers vius, totes les tendències psíquiques. Aquesta habitació dona a una altra més reduïda, una especie de despatx, en el qual habita la consciència. Entre les dues habitacions hi ha un sever guardià, que és la censura, que impedeix que penetrin en el despatx aquells que no li són agradosos. Les tendències que esperen en el rebedor reservat a l'inconscient, no poden ésser vistes per la consciència, tancada en el despatx, més que si la censura les deixa passar.

Síntomes

En els moments que aquell guardià de què parlàvem, pert la seva energia censora i es debilita la seva vigilància damunt la inconsciència, surten les tendències reprimides a l'exterior. En els somnis, en les distraccions de la vida diària, en els acudits, en les creacions artístiques, en les associacions provocades per les paraules-estímul, el psicanàlisi troba la pista dels complexos reprimits, segons es veu en una bibliografia casuística tan extensa com demostrativa.

Es curiós que el geni creador de Shakespeare ens ha deixat una observació finíssima de les diferents exterioritzacions del complex reprimat. Lady Macbeth, després de perpetrar l'assassinat de Duncan, rei d'Escòcia, constantment es frega, distreta, les mans, com si se les rentés. La seva consciència l'acusa d'ésser la causa d'aquell assassinat en el qual les mans s'han embrutat de sang, i en la seva distracció, simbòlicament, vol rentar-la. En canvi, quan en el somni disminueix encara més la força censora de la consciència, aquella desfiguració simbòlica es fa més clara i patent, i diu: «What, will these hands ne'er be clean? Here's the smell of the blood still» «Què, aquestes mans no es netejaran mai? Encara segueix l'olor de sang».

Segons la teoria freudiana, els símptomes psíquics són sempre inconscients, oposadament a l'antiga teoria segons la qual certs processos psíquics devien ésser coneguts pel subjecte, definició que s'acostaria molt a la idea socràtica que creia que el vici mateix era un efecte de la ignorància. Els processos conscients no engendren mai símptomes neuròtics; en el mateix moment en què es fan conscients desapareixen els símptomes, i en això està tota la importància pràctica del freudisme, ja que en el moment que nosaltres aconseguim fer conscient una tendència reprimida que provoca un símptome aquest símptome desapareixerà.

El meu desig seria ara posar alguns exemples que il·lustressin aquest treball respecte a la vàlua dels actes mancats i als somnis per a la interpretació dels símptomes. Poques lectures més curioses; però a mi, per molt que volgués resumir, em mancava l'espai.

Envio, doncs, al lector curiós al llibre de Freud «Psicologia de la vida quotidiana», certament ben interessant.

En acabar aquestes ratlles veig tristament que s'ha complert el meu temor de no haver sabut donar idea sobre la immensa obra realitzada pel freudisme. Estaria contents i hagués pogut despertar en algú la curiositat cap aquests problemes. Per altra banda el psicanàlisi no ha dit encara la seva última paraula i esperem que per mitjà de la discussió entre els seus promulgadors i els seus detractors, poliran una ciència que donarà resultats ben positius en la curació de moltes malalties mentals.

Efectivament sembla que vingui un moviment de reconciliació, fent concessions un i altre bàndol. L'ingenu orgull humà haurà d'acotar el cap i sofrir el seu tercer gran desengany, que l'ha decebut en el transcurs dels segles. El primer va ésser quan Copèrnic, inspirat en la ciència alexandrina, va demostrar que la terra, lluny d'ésser el centre de l'univers, era una part insignificant del sistema còsmic. La megalomania humana va quedar humiliada de nou per Darwin, demostrant la seva ascendència i la indestructibilitat de la seva naturalesa animal. Però segons Freud encara espera als humans una nova mortificació, quan la investigació psicològica moderna aconseguixi totalment el propòsit de demostrar al *Jo* que ni tan sols és amo en la seva pròpia casa, sinó que es troba reduït a contentar-se amb escasses i fragmentàries informacions sobre el que succeeix, fora de la consciència, en la vida psíquica.

Potser per mitjà del psicanàlisi l'home podrà complir millor el dèlfic «nosce te ipsum» i aconseguirà canviar moltes idees de la humanitat fent-la més bona, com ja anuncia Freud.

JAUME ROIG I PADRÓ